

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ А. Кириченко

“ ____ ” _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА та ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Спеціальність 201 Агрономія

Освітньо-професійна програма Агрономія

Факультет Агротехнічний

2023-2024 навчальний рік

Розробник: Зайченко Володимир Васильович, професор, доктор економічних наук
Запірченко Людмила Дмитрівна, доцент, к.е.н., доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

Протокол від “29” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи _____ В. Зайченко

Декан факультету _____ Н. Шалімова

©ЦНТУ, 2023 рік

©ЦНТУ, Зайченко В.В., Запірченко Л.Д., 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов'язкова навчальна дисципліна професійної підготовки	
Загальна кількість годин:– 90	Спеціальність: 201 «Агрономія» Освітня програма: Агрономія	Рік підготовки: 4-й	
		Семестр	
		7	7
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь: Перший бакалаврський	20 год.	4
		Практичні, семінарські	
		10 год.	2
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		60 год.	84
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю:			
залік			

Мова навчання українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: отримання студентами теоретичних знань з основоположних економічних категорій, формування у них логіки економічного мислення й економічної культури, розуміння сутності підприємницького середовища, набуття системи знань і практичних умінь з управління підприємством, формування і розвиток управлінського мислення та професійно-важливих якостей, що необхідні в аграрній галузі.

Завдання:

- оволодіння базовими економічними поняттями та категоріями;
- вивчення сутності, основних понять і категорій економіки, підприємництва, бізнесу та менеджменту;
- навчити основам організації, планування та управління сільськогосподарським підприємством;
- формування аналітичних навичок та вмінь щодо прийняття управлінських рішень.
- навчити вмінню використовувати економічні можливості сільськогосподарського виробництва, які сприяли б найбільш успішному вирішенню продовольчої проблеми;
- навчити правильному використанню економічного мислення, адаптованого до вимог ринкової економіки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути наступні **компетентності:**

загальні:

ЗК 10. Здатність працювати в команді

а також **соціальні навички (soft-skills):**

ПРН15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції,

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

Знати:

- теоретико-методологічні основи аграрної економіки України та особливості її розвитку;
- законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність АПК;
- організацію підприємницької діяльності в аграрному секторі;
- сутність ефективного використання ресурсів аграрних підприємств;
- основи ефективного вирощування основних сільськогосподарських культур;
- особливості кредитування та державної підтримки аграрних підприємств;
- основи менеджменту та маркетингу в аграрних підприємств.

Вміти:

- аналізувати основні показники розвитку економіки України та її аграрної галузі;
- організувати раціональне використання ресурсів для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції;
- визначати необхідність інновацій та напрямки інтенсифікації виробництва;
- складати технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур, визначати потребу в робочій силі і засобах виробництва;
- здійснювати економічну оцінку організаційно-технологічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур;
- розраховувати основні економічні результати господарської діяльності аграрних підприємств;
- аналізувати маркетингове середовище та складати бізнес-план.

Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається паралельно з викладання наступних дисциплін: «Вища математика», «Інформаційні технології», «Організація сільськогосподарського виробництва».

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економічні основи вивчення ресурсів аграрних підприємств

Тема 1. Теоретичні основи економіки. Особливості с.-г виробництва

Економіка підприємства як наука. Методологічні та методичні засади дослідження курсу. Особливості сільського господарства як галузі суспільного виробництва

Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття, цілі, функції і напрями діяльності підприємства. Класифікація підприємств та характеристика їх видів. Форми об'єднань підприємств

Тема 3. Земельні ресурси та їх використання

Земельний фонд України. Державний земельний кадастр. Земельний кодекс України. Ефективність використання земельних ресурсів

Тема 4. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Продуктивність праці: поняття і види. Поняття, види і методи мотивації праці. Оплата праці персоналу підприємства

Тема 5. Капітал підприємства

Основний капітал підприємства, його склад і структура. Амортизація основних засобів підприємства. Показники руху, відтворення, забезпеченості та ефективності використання основного капіталу підприємства. Економічна суть, склад та ефективність використання оборотного капіталу

Змістовий модуль 2. Виробнича діяльність аграрних підприємств та економічна ефективність

Тема 6. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства

Економічна сутність і класифікація інвестиційних ресурсів. Капітальні вкладення та їхня структура. Оцінка економічної ефективності капітальних вкладень

Тема 7. Витрати виробництва та собівартість продукції

Класифікація витрат на виробництво продукції. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції

Тема 8. Ціни та ціноутворення на продукцію

Ціновий паритет цін. Методика розрахунку паритетних цін між переробною промисловістю і с.-г. Суть еквівалентних цін.

Тема 9. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Економічні результати діяльності підприємства. Сутність і методи визначення рентабельності виробництва. Поняття і сутність ефективності

Тема 10. Економіка галузей рослинництва та тваринництва

Технічні культури та їх економічне значення. Економіка виробництва овочів. Теоретичні основи організації виробництва в тваринництві.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1.													
Змістовий модуль 1 Економіка та ресурси аграрного підприємства													
Тема 1. Теоретичні основи економіки. Особливості с.-г. виробництва.	8	2				6							9
Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання	9	2	1			6		1					8
Тема 3. Земельні ресурси та їх використання	9	2	1			6							9
Тема 4. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата	9	2	1			6			1				8
Тема 5. Капітал підприємства	9	2	1			6		1					8
Разом за змістовим модулем 1	44	10	4			30		2	1				42
Змістовий модуль 2 Виробнича діяльність аграрного підприємства та її ефективність													
Тема 6. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства	9	2	1			6							9
Тема 7. Витрати виробництва та собівартість продукції	9	2	1			6		1					8
Тема 8. Ціни та ціноутворення на продукцію	9	2	1			6			1				8
Тема 9. Економічні результати та ефективність діяльності	9	2	1			6		1					8
Тема 10. Економіка галузей рослинництва і тваринництва	10	2	2			6							9
Разом за змістовим Модулем 2	46	10	6			30		2	1				42
Всього годин	90	20	10			60		4	2				84

4. Теми та план лекційних занять

№ з/п	Назва теми та план	к-ть год.
1	Тема 1. Теоретичні основи економіки. Особливості с.-г. виробництва 1.1. Економіка підприємства як наука 1.2. Методологічні та методичні засади дослідження курсу 1.3. Особливості сільського господарства як галузі суспільного виробництва	2
2	Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання 2.1. Поняття, цілі, функції і напрями діяльності підприємства 2.2. Класифікація підприємств та характеристика їх видів 2.3. Форми об'єднань підприємств	2
3	Тема 3. Земельні ресурси та їх використання 3.1. Земельний фонд України 3.2. Державний земельний кадастр 3.3. Земельний кодекс України 3.4. Ефективність використання земельних ресурсів	2
4	Тема 4. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата 4.1. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства 4.2. Продуктивність праці: поняття і види 4.3. Поняття, види і методи мотивації праці 4.4. Оплата праці персоналу підприємства	2
5	Тема 5. Капітал підприємства 6.1. Основний капітал підприємства, його склад і структура 6.2. Амортизація основних засобів підприємства 6.3. Показники руху, відтворення, забезпеченості та ефективності використання основного капіталу підприємства 6.4. Економічна суть, склад та ефективність використання оборотного капіталу	2
6	Тема 6. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства 6.1. Економічна сутність і класифікація інвестиційних ресурсів 6.2. Капітальні вкладення та їхня структура 6.3. Оцінка економічної ефективності капітальних вкладень	2
7	Тема 7. Витрати виробництва та собівартість продукції 7.1. Класифікація витрат на виробництво продукції 7.2. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції 7.3. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції	2
8	Тема 8. Ціни та ціноутворення на продукцію 8.1. Ціновий паритет 8.2. Методика розрахунку паритетних цін між переробною промисловістю і с.-г. 8.3. Суть еквівалентних цін	2
9	Тема 9. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства 9.1. Економічні результати діяльності підприємства 9.2. Сутність і методи визначення рентабельності виробництва 9.3. Поняття і сутність ефективності	2
10	Тема 10. Економіка галузей рослинництва і тваринництва 10.1. Технічні культури та їх економічне значення. 10.2. Економіка виробництва овочів. 10.3. Теоретичні основи організації виробництва в тваринництві.	2
	Разом	20

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ТЬ ГОД.
1	Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. Підприємство як суб'єкт господарювання	1
2	Тема 2. Організаційно-економічні основи підприємництва в аграрних формуваннях	1
3	Тема 3. Використання земельних угідь. Земельний кадастр .	1
4	Тема 4. Забезпеченість агропідприємств персоналом та оплата праці працівників аграрних підприємств	1
5	Тема 5. Капітал підприємства	1
6	Тема 6. Методика визначення ефективності капітальних вкладень. Шляхи поліпшення використання капітальних вкладень	1
7	Тема 7. Суть собівартості продукції і характеристика її видів. Послідовність і методи визначення собівартості с.-г продукції.	1
8	Тема 8. Ціна в ринковій економіці і характеристика її видів	1
9	Тема 9. Результати діяльності та економічна ефективність діяльності	1
10	Тема 10. Економіка галузей рослинництва та тваринництва	1
	Разом	10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми та план	К-ТЬ ГОД.
1	Тема 1. Теоретичні основи економіки. Особливості с.-г. виробництва 1.1. Економіка підприємства як наука 1.2. Методологічні та методичні засади дослідження курсу 1.3. Особливості сільського господарства як галузі суспільного виробництва	6
2	Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання 2.1. Поняття, цілі, функції і напрями діяльності підприємства 2.2. Класифікація підприємств та характеристика їх видів 2.3. Форми об'єднань підприємств	6
3	Тема 3. Земельні ресурси та їх використання 3.1. Земельний фонд України 3.2. Державний земельний кадастр 3.3. Земельний кодекс України 3.4. Ефективність використання земельних ресурсів	6
4	Тема 4. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата 4.1. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства 4.2. Продуктивність праці: поняття і види 4.3. Поняття, види і методи мотивації праці 4.4. Оплата праці персоналу підприємства	6
5	Тема 5. Капітал підприємства 6.1. Основний капітал підприємства, його склад і структура 6.2. Амортизація основних засобів підприємства 6.3. Показники руху, відтворення, забезпеченості та ефективності використання основного капіталу підприємства 6.4. Економічна суть, склад та ефективність використання оборотного капіталу	6

6	Тема 6. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства 6.1.Економічна сутність і класифікація інвестиційних ресурсів 6.2.Капітальні вкладення та їхня структура 6.3.Оцінка економічної ефективності капітальних вкладень	6
7	Тема 7. Витрати виробництва та собівартість продукції 7.1.Класифікація витрат на виробництво продукції 7.2.Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції 7.3. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції	6
8	Тема 8. Ціни та ціноутворення на продукцію 8.1. Ціновий паритет 8.2.Методика розрахунку паритетних цін між переробною промисловістю і с.-г. 8.3. Суть еквівалентних цін	6
9	Тема 9. Економічні результати та ефективність діяльності 9.1.Економічні результати діяльності підприємства 9.2.Сутність і методи визначення рентабельності виробництва 9.3. Поняття і сутність ефективності	6
10	Тема 10. Економіка галузей рослинництва і тваринництва 10.1.Економічне і соціальне значення зернового виробництва 10.2 Розвиток і розміщення виробництва зерна 10.3. Економічна ефективність зерна та напрями її підвищення 10.4. Формування ринку зерна в Україні	6
	Разом	60

7. Індивідуальні завдання

1. Основні теоретичні положення науки «Економіка і підприємництво, менеджмент».
2. Предмет і метод курсу «Економіка і підприємництво, менеджмент».
3. Завдання курсу «Економіка і підприємництво, менеджмент».
4. Розвиток аграрного виробництва в сучасних умовах.
5. Форми власності і господарювання на селі.
5. Поняття аграрного підприємства.
6. Роль і умови ефективної роботи аграрного підприємства в сучасній економіці.
6. Складові ланки сільськогосподарських підприємств та їх взаємодія.
7. Види сільськогосподарських підприємств.
8. Характеристика об'єднань сільськогосподарських підприємств.
9. Організаційно-економічні та правові основи створення сільськогосподарських підприємств.
10. Організаційно-економічні основи функціонування сільськогосподарських підприємств.
11. Поняття і зміст підприємництва.
12. Підприємницьке середовище, функції та модель підприємництва.
13. Способи і методи вибору напрямків підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах.
14. Система планування в сільськогосподарських підприємствах, його принципи та методи.
15. Стратегічне і перспективне планування розвитку аграрного підприємства.
16. Бізнес - планування розвитку аграрного підприємства.
17. Методика складання технологічних карт та оперативних планів.
18. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств.
19. Принципи раціонального поєднання галузей.
20. Розміри сільськогосподарських підприємств та методика їх визначення.
21. Агропромислове комбінування сільськогосподарських підприємств.
22. Характеристика земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.

23. Організація раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
24. Розміщення сівозмін, багаторічних насаджень та господарських об'єктів.
25. Характеристика засобів виробництва сільськогосподарських підприємств і організація використання машинно-тракторного парку.
26. Організація технічного обслуговування і зберігання техніки.
27. Матеріально - технічне постачання і агросервісне обслуговування аграрних підприємств та їх організація.
28. Трудові ресурси аграрних підприємств і їх класифікація.
29. Забезпечення аграрних підприємств трудовими ресурсами і визначення потреби в найманій робочій силі.
30. Принципи і форми організації трудових колективів в рослинництві.
31. Сутність та організація нормування праці в сільськогосподарських підприємствах.
32. Методи нормування праці та способи вивчення робочих процесів в рослинництві.
33. Мотивація праці робітників у сільськогосподарському виробництві.
34. Оплата праці працівників сільськогосподарських підприємств.
35. Особливості оплати праці в рослинництві.
36. Поняття оренди та її види.
37. Особливості організації орендних відносин в рослинництві.
38. Економічні взаємовідносини орендодавця і орендаря.
39. Методика розрахунку орендної плати за засоби виробництва та землю.
40. Організація виробничих процесів в рослинницьких галузях.
41. Організація рільництва.
42. Організація кормовиробництва.
43. Організація овочівництва, садівництва та інших галузей.
44. Зміст і форми фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.
45. Концентрація виробництва і розміри сільськогосподарських підприємств
46. Інтеграція та міжгосподарська кооперація
47. Економічна сутність та функції податків
48. Особливості оподаткування аграрних підприємств
49. Екологічне управління як складова загальної системи управління
50. Управління якістю продукції

8. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Економіка та підприємництво» використовуються:

1. Методи навчання за джерелом знань:

- 1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж, робота з книгою (читання, переказ, виписування, складання плану, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів тощо).
- 1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація.
- 1.3. *Практичні*: практична робота, вправа.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

- 2.1. Аналітичний
- 2.2. Методи синтезу
- 2.3. Індуктивний метод
- 2.3. Дедуктивний метод

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

- 3.1. Проблемний

3.2. Частково-пошуковий (евристичний)

3.3. Дослідницький

3.4. Репродуктивний

3.5. Пояснювально-демонстративний

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, мозкова атака, диспути, використання проблемних ситуацій, самооцінка знань, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, співробітництво студентів.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи здобувачів:
  - рівень знань, продемонстрований на практичних та семінарських заняттях;
  - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
  - експрес-контроль під час аудиторних занять;
  - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
  - виконання аналітично-розрахункових завдань;
  - написання рефератів, есе, звітів;
  - результати тестування;
  - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
  - виробничі ситуації, кейси тощо.

Для **заліку** враховується сума рейтингу з навчальної роботи за два модулі, для оцінювання кожного модуля виділено **50 балів** максимально.

Критерії оцінки заліку:

- «зараховано» здобувач вищої освіти має стійкі знання про основні поняття дисципліни, може сформулювати взаємозв'язки між поняттями.
- «не зараховано» - здобувач вищої освіти має значні пропуски в знаннях, не може формулювати взаємозв'язку між поняттями, що вивчаються в курсі, не має уявлення про більшість основних понять дисципліни, що вивчається.

Вимоги до письмової роботи (заочна форма навчання):

Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання здобувачами вищої освіти заочної форми навчання письмової домашньої контрольної роботи за індивідуальним варіантом відповідно до порядкового номера здобувача вищої освіти за списком в навчальних журналах академгрупи. Завдання та вимоги до виконання контрольної містяться в Навчально-методичному комплексі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

1-34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

10. Методичне забезпечення

Включає навчально - методичний комплекс з дисципліни, рекомендовану обов'язкову та додаткову літературу, конспект лекцій, нормативні документи, ілюстровані матеріали, методичні рекомендації до виконання практичних робіт:

1. Запирченко Л.Д. Економіка та підприємництво. Конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» 4 курсу денної та заочної форм навчання/ Кропивницький, Центральноукраїнський національний технічний університет, 2023 - 210 с.
2. Запирченко Л.Д. Економіка та підприємництво. Методичні вказівки для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання./ - Кропивницький, Центральноукраїнський національний технічний університет, 2023. – 85 с.
3. Е-курс: <https://moodle.kntu.kr.ua/course/view.php?id=1554>

11. Рекомендована література

Основна

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Економіка і організація агропромислових формувань: Навч. посіб. / С.І. Демяненко, М.Й. Хорунжий, О.Г. Боброва, П.В. Коваль; За заг. Ред. С.І. Демяненка. – К.: КНЕУ, 2006. -304 с.
3. Економіка і підприємництво, менеджмент: [навчальний посібник-практикум] / О.Ю. Єрмаков, Т.І.Балановська, Т. А. Гуцул, О.П. Гоголя. – Київ: Компринт, 2014. – 360 с
4. Організація і планування сільськогосподарського виробництва. Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. М.М. Ільчук, Л.Я. Зрібняк та ін. за ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка. К.: 2008. – 757с.

Допоміжна

1. Азізов С.П. Організація аграрного виробництва і бізнесу: підручник / С.П. Азізов, П.К. Канінський; За ред. Азізова С.П. – К.: Четверта хвиля, 2013. - 624 с.. Методичні положення та норми продуктивності і витрати палива на обробіток ґрунту / В.С. Пивовар, Є.М. Нуждін, М.Ф. Кисляченко та ін. – К.: НДІ “Укראгропромпродуктивність”, 2010. – 584 с.
2. Березівський П.С., Михалюк Н.І.. Організація виробництва в аграрних формуваннях. /За ред. П.С. Березівського.- К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
3. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств. – К.: КНЕУ, 2005.
4. Організація виробництва і підприємницької діяльності в аграрних формуваннях: Навчальний посібник для студентів агрономічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти I-IV рівнів акредитації. П.С. Березівський, Ю.Е. Губені, Н.І. Михалюк / За ред. П.С. Березівського.- Львів: "Українські технології", 2002.- 536 с.
5. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. Посібн. 4-те вид. – К.: Каравела, 2015. 352 с.
6. Топалов А.Д., Скоробагатько С.В., Ільяшенко В.А. Організація виробництва в підприємствах АПК. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Шкільов О.В, Балан О.Д, Ткачук В.А. Практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: Четверта хвиля. – 2012. – 216 с.

12. Інформаційні ресурси

1. www.ukrstat.gov.ua (Інтернет-сайт Державної служби статистики України).
2. www.rada.gov.ua (Інтернет-сайт Верховної Ради України).
3. <https://agro.me.gov.ua/ua> (Інформаційно-аналітичний портал АПК України)
4. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-sotsialnoi-politiki-ukraini>(Інтернет-сайт Міністерства соціальної політики України).
5. www.fpsu.org.ua (Інтернет-сайт Федерації професійних спілок України).
6. www.fru.net.ua (Інтернет-сайт Федерації роботодавців України).
7. www.nspp.gov.ua (Інтернет-сайт Національної служби посередництва і примирення).
8. www.uapp.kiev.ua (Інтернет-сайт Українського науково-дослідного інституту“Укragропромпродуктивність”).
9. <http://lir.lg.ua> (Інтернет-сайт Державної установи “Науково-дослідний інститут соціально-трудоxих відносин”).
10. Офіційна й оперативна інформація підприємств АПК.